

Tarih İncelemeleri Dergisi
Cilt/Volume XXV, Sayı/Number 2
Aralık /December 2010, 655-657

Claude Cahen, **Haçlı Seferleri Zamanında Doğu ve Batı**, Çeviren Mustafa Daş, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2010, 389 Sayfa, ISBN 978-605-4052-31-8.

XX. Yüzyıl Oryantalistlerinden olan Claude Cahen (1909-1991), Haçlı Seferleri, İslâm dünyası, Ortadoğu'nun ekonomik ve sosyal tarihi, Türkiye ve Osmanlı İmparatorluğu ile ilgili çalışmalar yapmış, Latin Doğu ve Haçlı Seferleri konularında yapılan araştırmalarda Arapça kaynakların kullanılması gerektiğinin farkına varmış, bu eksikliği gidererek bu konuda öncü ilim adamların biri olmuştur.

Biz burada onun önemli; fakat Türkçeye çevrilmede geç kalınmış “*La Syrie du nord à l'époque des croisades*” adlı eserinin Fransızcadan Türkçeye yapılan tercümesini tanıtacağız.

Cahen'in “*Haçlılar Zamanında Kuzey Suriye*” adını taşıyan ve Doç. Dr. Mustafa Daş tarafından Türkçeye “*Haçlı Seferleri Zamanında Doğu ve Batı*” olarak tercüme edilen eseri, yazarın ustalık döneminde, otuz yıllık bilgi birikimi ve emeği neticesinde meydana gelmiş bir başvuru kitabıdır. Bununla birlikte çevirmenin gerek eserin orijinal diline olan hâkimiyeti ve gerekse konuya derinlemesine vakıf olması, kitaba hak ettiği değerden hiç bir şey kaybettirmeyen önemli bir etken olmuştur.

Kitap; giriş (s. 1-6), 17 bölüm (s. 7-295), sonuç kısmı (s. 297-318), ekler: belgeler (s. 319-361) ve genel kronoloji (s. 362-363) ile bibliyografyadan (s. 365-377), çevirenin ekinden (s. 378) ve dizinden (s. 379-389) oluşmaktadır. Çevirenin önsözü (s.VII-IX) ve giriş kısmının ardından XI. yüzyılın başına kadar doğu başlığıyla birinci bölüme (s. 7-23) geçilmektedir. Birinci bölümü takiben XI. yüzyılda Yakındoğu ve Batı Afrika'nın anlatıldığı ikinci bölüm (s. 25-39); Doğu ile Batı'nın münasebetlerinin işlendiği üçüncü bölüm (s. 41-68) ve Haçlı Seferinin arifesinde Batı: seferin başlangıcı başlığıyla dördüncü bölümler (s. 69-87) gelmektedir. Beşinci bölüm (s.87-106) , Haçlılar Anadolu'da başlığı altında incelenirken; altıncı bölümde (s.107-124) ilk temaslara değinilmiş ve yedinci bölümde de (s.125-144) Latin Doğu ve Batı: İkinci Haçlı Seferi'ne kadar siyasi şartlar ele alınmıştır. Daha sonra sekizinci bölümde (s.145-160) XII. yüzyılın ilk yarısında ticaret ve fikir hayatındaki gelişmeler anlatılmış; ardından dokuzuncu bölümde (s.161-177) XII. yüzyılın ortasında yaşanan gelişmelere değinilmiştir. Bu bölümlerden sonra, XII. yüzyılda ticaret organizasyonu ve para konusu onuncu bölümde (s. 179-196); Selâhaddin Eyyûbî on birinci bölümde (s.197-213); Latin Doğu'nun kurumları on ikinci bölümde (s. 215-231); yerliler ise on üçüncü bölümde (s. 233-239) anlatılmıştır. On dördüncü bölüm (s. 241-249), ordular başlığı altında incelenmiş; on beşinci bölümde ise (s. 251- 272) Eyyûbîler dönemine yer verilmiştir. On altıncı bölümde (s. 273-283) parasal ve ticarî organizasyon işlenirken; son bölüm olan on yedinci bölümde (s. 283-295) Moğol dönemi irdelenmiştir.

Eserde hangi konuların anlatıldığını ifade ettikten sonra, yazarın kitapta genel olarak nelerden bahsettiğini, Haçlı Seferleri'ne bakış açısının ne olduğunu kısaca vurgulamanın yerinde olacağı kanaatindeyiz. Bu cümleden hareketle, eserine İslâm fetihlerini anlatarak başlayan Cahen, İslâm fütuhâtı esnasında Kudüs'ün Müslümanlarca ele geçirilmesinin (MS. 638) Hıristiyanlığın zararına bir hadise olarak görülmediğini ifade eder. Nitekim Cahen, Haçlı Seferleri'ni anlayabilmek için açık bir düşünceye sahip olunması gerektiği üzerinde durmaktadır. Yazarın, Ortaçağ İslâm dünyasının dinsel ve kültürel yapısını anlatırken, bir batılının ağzından duymaya pek de alışık olmadığımız vurgulamalarda bulunması da son derece dikkat çekicidir. Cahen, açık bir yüreklilikle İslâmî hoşgörüden bahseder ve Ortaçağ'da hiçbir toplumda uygulanmayan bir toleransın İslâm dünyasında bulunduğunu belirtir. Bununla birlikte İslâm fetihlerinin başarılı olmasında Bizans'ın uyguladığı zalimane politikanın rolü olduğunu savunur ve o dönemde İslâm'ın yayılışının hiçbir zaman bir tehlike olarak görülmediğini de ifade eder. Ayrıca yazar, Müslüman devletlerin içinde Gayr-i Müslim tebaanın durumunun da gayet iyi olduğunu söyler. Bununla beraber Cahen, Müslüman dünyasındaki çok mezhepli toplum yapısına dikkat çekerek İslâm'ın siyasi olarak hâkim güç olduğunu, ama diğer inançlara bağlı toplulukların da varlığını koruyabildiğini belirtir. Ayrıca bu uyumlu birlikteliğin bir benzerinin başka toplumlarda olmadığını da vurgular.

Cahen, Müslüman dünyasının durumundan bahsetmesinin ardından, Selçuklu Türklerinin yavaş yavaş hâkim bir güç olarak ortaya çıkışını anlatır. Bununla beraber, Bizans'ın idare ettiği unsurlarla arasının kötü olmasının Türklerin Anadolu'ya yerleşmesini kolaylaştırdığını da dile getirir. Ayrıca Selçuklu Sultanlarının Sünnî İslâm'ın kurtarıcısı olduğunu ve bunu yeniden inşa ederlerken de insanları katlederek değil, Sünnî okullar kurarak ve Sünnîliğin yayılmasında ön ayak olacak tarikatleri maddî yönden teşvik ederek gerçekleştirdiklerini belirtir. Ayrıca Cahen, Türklerin yahut Müslümanların Hıristiyanlara zulmettikleri, bunun Haçlı Seferlerine yol açtığı iddialarının da doğru olmadığını vurgular. Bununla birlikte hac için Hıristiyanların Batı'dan Doğu'ya rahatlıkla gelebildiklerini de söyler.

Claude Cahen bunları belirttikten sonra, Doğu'nun ve Batı'nın durumunu karşılaştırmalı bir şekilde gözler önüne serer. Ortaçağ'da Avrupa'nın her yanında feodal bir anlayışın hüküm sürdüğünü, Doğu'da ise Türklerin Bizans'ı her yandan sıkıştırdığını belirtir.

Bunlara ilaveten, Haçlı Seferleri öncesi, Akdeniz ticareti ile ilgili olarak; Müslüman Doğu ile Avrupa arasında çok büyük ölçekte ilişkilerin olmadığını vurgulayarak ticaretin sınırlı bir hacimde sürdüğünü bizlere ifade eder.

Ayrıca yazar, Batılı Hıristiyanların Müslümanlar hakkında pek de bir şey bilmediğini, Müslümanlarla ilgili yazılan sınırlı sayıdaki eserlerden öğrendiklerinin de doğru olmayan bir takım rivayetlerden ibaret olduğunu vurgular. Müslümanların ise kendi Hıristiyan tebaaları ve komşuları Bizans aracılığıyla Hıristiyanlık üzerine bilgi edindiklerini; ancak Latin Hıristiyanlığı ile ilgili hiçbir bilgiye sahip olmadıklarını söyleyerek Doğu Hıristiyanları arasında Frank kimliğinin pek fazla bilinmediğini bizlere nakleder.

Kitap Tanıtımı

Cahen, Haçlı Seferleriyle ilgili, özellikle de Papayla alakalı olarak; II. Urbanus'un (1088-1099) amacının Doğu'da Roma kilisesi için bir nüfuz üssü yaratmak olduğunu vurgular. Ayrıca yazar, Papa'nın Yakındoğu'da bir Latin devleti kurulacağını öngördüğünü de belirtir. Bununla birlikte Bizans'ın Papalık ile ilişkilerine değinir ve Türk fetihlerinin Bizans'ı Papalık ile barış yapmaya sevk ettiğini de ifade eder.

Yazar, "*kutsal savaş*" fikrinden, bunun ne şekilde ortaya çıktığından ve ne şekilde geliştiğinden bahseder. Papalığın "*dünyevî bir egemenlik ağı*" oluşturduğunu belirtir ve burada Cluny Tarikati'ni anlatır.

Ayrıca Müslümanların Haçlı Seferlerini, "*Bizanslıların düzenlediği seferin bir türü*" olarak algıladığını vurgular. Bununla beraber yazar, bu Frank istilasının Türkler gibi Anadolu'nun yerli Hıristiyanlarını da olumsuz etkilediğini belirtir.

Cahen, Haçlı Seferleri için Doğu'ya gelen Avrupalılarla Batı'da bulunan Avrupalıların ilişkilerine değinir, ayrıca Batı'daki kurumlar ile Doğu'da kurulan Haçlı devletlerinin kurumları arasındaki farkları anlatır, Latin Doğu'nun kendine has karakterini vurgular.

Bunların yanı sıra, Latin Doğu'da kurumlar, mahkemeler, ticaret, para, XI ve XII. yüzyıllarda genel olarak Doğu ve Batı'nın durumu, gibi konulara da yer verir.

Son olarak Moğollardan bahseden yazar, onları haklı olarak "*Ortaçağ'ın en büyük kıyıcıları*" olarak nitelendirir ve o dönemin siyasî yapısını anlatarak, Moğolların siyaset arenasına çıkışları hakkında bizlere bilgi verir.

Sonuç olarak dilimize kazandırılan bu eser, Haçlı Seferleriyle ilgili çalışmaların ve çevirilerin az olduğu ülkemizde konunun daha net anlaşılmasını sağlayacak ve Türk tarih literatürüne zenginlik katacaktır.

Sevtaç GÖLGESİZ*

---

*Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Araştırma Görevlisi, EDİRNE.

Kitap Tanıtımı